

Η Γέννηση του Χριστού: Μια σπάνια εικόνα του 16ου αιώνα στον Τύρναβο Λάρισας

/ [Επικαιρότητα](#)

Οι επιρροές από την Κρητική Σχολή αγιογραφίας και ο αφιερωτής της - Σπουδαίο βιοτεχνικό κέντρο ο Τύρναβος με ακμαίο χριστιανικό στοιχείο

Στα χέρια των συντηρητών του Διαχρονικού Μουσείου [Λάρισας](#) και της Εφορείας Αρχαιοτήτων του νομού, έφτασε πριν λίγο καιρό μια μικρή εικόνα που αναπαριστά τη [Γέννηση του Χριστού](#). Η εικόνα μεταφέρθηκε για συντήρηση στο πλαίσιο συνεργασίας με την Ιερά Μητρόπολη [Λαρίσης](#) και Τυρνάβου και η προϊσταμένη της ΕΦΑ [Λάρισας](#), Σταυρούλα Σδρόλια, που τη μελέτησε βρέθηκε μπροστά σε μια σπάνια και με μοναδική εικονογράφηση, φορητή εικόνα του 16ου αιώνα.

«Η συνεργασία με τη Μητρόπολη Λαρίσης και Τυρνάβου μας έχει επιφυλάξει αρκετές εκπλήξεις, αυτή ωστόσο ήταν ανέλπιστα διαφορετική», λέει η κ. Σδρόλια στο voria.gr.

Image not found or type unknown

Κι αυτό γιατί, όπως εξηγεί, «αντλεί ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες από τις κρητικές εικόνες και μπορεί να χρονολογηθεί στον 16ο αιώνα, εποχή κατά την οποία ο Τύρναβος ήταν μια σημαντική πόλη, με ακμαίο χριστιανικό στοιχείο».

Σύμφωνα με την κ. Σδρόλια, στη σύνθεση κυριαρχεί η μορφή της Θεοτόκου, που βρίσκεται ξαπλωμένη σε κόκκινο στρώμα μέσα στο σκοτεινό σπήλαιο. Κρατάει στοργικά στην αγκαλιά της το φασκιωμένο βρέφος, που μόλις έχει ανασηκώσει από τη φάτνη, μια λεπτομέρεια που δεν απαντά συχνά στη βυζαντινή τέχνη και τονίζει περισσότερο το Θείο Θαύμα, καθώς στο κεφάλι του βρέφους πέφτουν οι τρεις ακτίνες από το φωτεινό αστέρι, καθιστώντας το έτσι το κέντρο της σύνθεσης. Δύο ζώα απεικονίζονται στο σπήλαιο, ως συνήθως, ένα γαϊδουράκι και ένα βόδι και στα δεξιά κοπάδι προβάτων δροσίζεται σε μικρό ρέμα.

Από το σπήλαιο εξέχουν κωνικοί βράχοι, ανάμεσα στους οποίους τοποθετούνται οι

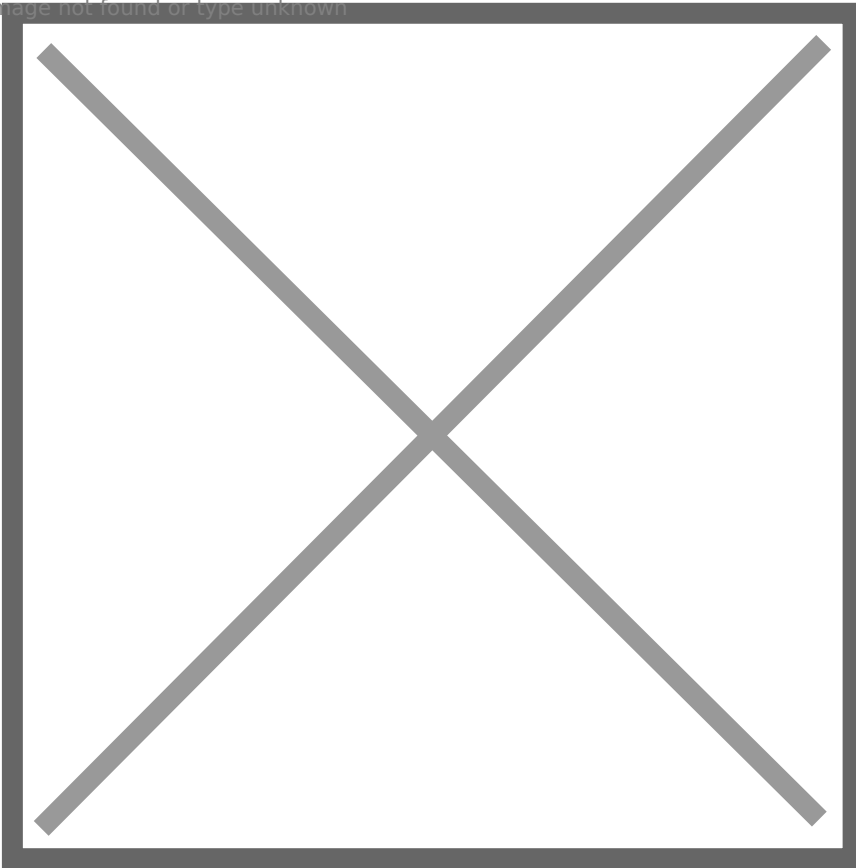
δύο όμιλοι των αγγέλων που δοξολογούν το Χριστό, ενώ άλλος ένας μεταφέρει το μήνυμα σε νεαρό βοσκό, που παίζει φλογέρα.

Αριστερά, πίσω από το σπήλαιο, οι τρεις Μάγοι φέρνουν τα δώρα τους, διαφοροποιημένοι ως προς την ηλικία.

Τη σκηνή συμπληρώνουν τα δύο γνωστά επεισόδια από εικόνες της Γέννησης, ο Ιωσήφ σκεπτικός, που συνομιλεί με τον γέρο βοσκό και η προετοιμασία του λουτρού του βρέφους, με τη Σαλώμη να δοκιμάζει το νερό στον λουτήρα.

Η ανδρική μορφή που στέκεται αριστερά με σηκωμένα ευλαβικά τα χέρια, είναι ίσως το πιο ενδιαφέρον σημείο της σύνθεσης, καθώς μάλιστα σώθηκε στη φθαρμένη επιγραφή και το όνομά του -Μάρκος Λιβαδάς-, που τον κατονομάζει ως τον αφιερωτή της εικόνας. Φορά λευκό πουκάμισο και μαύρο επενδύτη με κουμπιά μπροστά και μανίκια που πέφτουν, ένδυμα γνωστό επίσης από άλλους δωρητές στη μεταβυζαντινή τέχνη.

Image not found or type unknown

«Η εικόνα χαρακτηρίζεται από σαφήνεια και συμμετρία, ενώ τα λιγοστά και υποβλητικά της χρώματα εντείνουν τη συμμετοχή του θεατή στο μυστήριο της Γέννησης. Ο άγνωστος από άλλες πηγές Μάρκος Λιβαδάς, με σημαίνοντα όμως ρόλο στην κοινωνία, με την ευλαβική του πράξη, ανοίγει ένα παράθυρο στην ήδη εξελιγμένη κοινωνία του Τυρνάβου, που προσεγγίζουμε μέχρι σήμερα μόνο από τις

οθωμανικές απογραφές της εποχής», συμπληρώνει η κ. Σδρόλια.

Ο Τύρναβος τον 16ο αιώνα και η Κρητική Σχολή

Ο Τύρναβος αποτελούσε σπουδαίο κέντρο βιοτεχνικής οργάνωσης τον 16ο και κυρίως από τα μέσα του 17ου αιώνα. Μια πόλη εύπορη, με πλούσιες μεγάλες οικογένειες, είχε επίσης ακμαίο χριστιανικό στοιχείο.

Οι Τυρναβίτες ήταν ταυτόχρονα παραγωγοί και έμποροι, έχοντας αναπτύξει επικοινωνία με τις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού και τον 18ο αιώνα η πόλη ήταν από τα πιο σημαίνοντα εμπορικά κέντρα όλης της χώρας.

Στις βιοτεχνίες του Τυρνάβου κατασκευάζονταν κόκκινα βαμβακερά νήματα, μεταξωτά και βαμβακερά υφάσματα (αλατζάδες), άλλα βαμβακερά, όπως σάλια, πετσέτες, βαμμένα κόκκινα υφάσματα (μπουχασία), γαλάζια υφάσματα (λουλακένια), καθώς και τυποβαμμένα (σταμπωτά). Τα προϊόντα αυτά, μαζί με εκείνα της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής πουλιόνταν απευθείας από τους παραγωγούς-εμπόρους στα τοπικά πανηγύρια της Θεσσαλίας και με εξαγωγές στην κεντρική και Δυτική Ευρώπη.

Αυτή η οικονομική ανάπτυξη κατέστησε τον Τύρναβο κέντρο για την εξάλωση των ιδεών του Νεοελληνικού Διαφωτισμού κι αργότερα, το 1702, ιδρύθηκε και λειτουργούσε εκεί ένα υπερσύγχρονο -για την εποχή του- διδακτήριο, το γνωστό «Ελληνομουσείο», ενώ σπουδαίοι λόγιοι δίδαξαν και έμειναν στην περιοχή.

Image not found or type unknown

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, η τέχνη δεν έμεινε ανεπηρέαστη και η αγιογραφία άνθισε με δείγματα εξαιρετικά στους ναούς και τα μοναστήρια. Οι πρώτες επιρροές ήρθαν από την Κρητική Σχολή η οποία άλλωστε αποτέλεσε πρότυπο για τους ορθοδόξους ζωγράφους Έλληνες, Σλάβους και Άραβες, επηρεάζοντας την εξέλιξη της ζωγραφικής στην ορθόδοξη Ανατολή, από τη Σερβία ως το Χαλέπι και από τη Σικελία μέχρι τη Ρουμανία και τη Ρωσία.

Η Κρητική Σχολή άκμασε τον 16ο και τον 17ο αιώνα, η γέννησή της πάντως εντοπίζεται στο Άγιον Όρος όταν οι πρώτοι Κρητικοί αγιογράφοι φιλοτέχνησαν 15 μεγάλα τοιχογραφικά σύνολα, καθώς και πλήθος φορητών εικόνων, μεταξύ του 1535 και του 1568, στα μοναστήρια της Αθωνικής Πολιτείας.

Σε σύγκριση με τη Μακεδονική Σχολή -η οποία προηγήθηκε στην αγιογραφία- η Κρητική, είναι πιο αυστηρή, πιο σοβαρή, πιο ήρεμη και ισορροπημένη. Το δραματικό αίσθημα αντικαθίσταται από την ηρεμία και το μέτρο. Οι φωτεινές

επιφάνειες μειώνονται. Το φόντο (ο κάμπος) της σύνθεσης φτάνει σχεδόν στο μαύρο. Κι αν όπως λένε οι ειδικοί, η Μακεδονική Σχολή, με την κίνηση και το χρώμα της, τα ογκώδη και επιβλητικά της πρόσωπα, εκφράζει την «Πνευματική Δύναμη», η εσωστρεφής Κρητική Σχολή εκφράζει την «Πνευματική Χάρη».